

TİB

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

AYLIK BÜLTENİ

ARALIK 1974

No : 6

Kuruluşunun Beşinci Ayını Tamamladı

Tüm İktisatçılar Birliği Kasım ayı ile birlikte, kuruluşunun beşinci ayını tamamlamaktadır. Beş aylık faaliyetinin değerlendirilmesini ise ekonomik demokratik mücadelesine katkıda bulunmaya çabaladığı halktan beklemektedir.

Bu amaçla kuruluş bildirgesini bir kere daha kamu oyu-na sunmakta yarar görmektedir :

Tüm İktisatçılar Birliği Kuruluş Bildirgesi.

İçte ve dışta belirli ekonomik ve politik seçimlerinin sonucu olarak, halkın büyük bir kısmının yoksulluğa mahkûm edildiği bir ülkenin insanlarıyız. İşsizliğimiz, topraksızlığımız, eğitimsizliğimiz ve doktorsuzluğumuzun ve yaşamamızı giderek güçleştiren pahalılığın temel nedeni belli gevrelere halkın çıkarlarını hiçe sayarak saptanan ekonomik ve sosyal politikalarıdır. Bu politikaları saptayanlar, uzun yıllar, halkımıza çağın gerisinde yaşamayan bir kader olduğu inancını yaymaya çalışmışlardır. Oysa bugün halkımız bu durumun kader olmadığını bilincine varmıştır ve çözüm yolları aramaktadır.

Halktan kopuk, halktan uzak olarak halkın sorunlarının ele alınmasının gerçek aydın niteliğiyle bağdaşmadığını biliyoruz. Gerçek aydın sorumluluğunun, sorunlara halkla elele, onun içinde ve onun çıkarları doğrultusunda çözüm getirmeyi gerektirdiği inancındayız.

İktisat biliminin toplumumuzun sosyo - ekonomik sorunlarına çözüm getirilmesine yardımcı olacak bir biçimde kullanılması ve bundan elde edilecek sonuçların halkımıza iletilmesi gerektiği kanısındayız.

Bu nedenle iktisatçılar ve iktisada ilgi duyanlar adına Geçici Yönetim Kurulu olarak bizler, dünyadaki gelişmelerin de ışığında yurdumuzun sosyo - ekonomik sorunlarını araştırmak ve bunları kamu oyu-na duyurmak amacıyla Tüm İktisatçılar Birliği'nin kurulduğunu duyuruyoruz. Birliğimiz bu amaçla bilimsel araştırma ve derlemeler yapacak, uzmanlarca konuşmalar ve toplantılar düzenleyecek, güncel konularda halkımızı aydınlatıcı basılı yayın yapacak ve bu çalışmaların etkinliğini artırmak için diğer mesleki kuruluş ve derneklerle işbirliğine gidecektir.

İktisatçılar ve iktisat bilimine ilgi duyanlar olarak toplumun sorunlarından soyutlanmış bir bilim anlayışına karşı çıkmakta ve bilimin halkımızın ekonomik - demokratik mücadelesinde yararlı hale getirilmesini savunmaktayız. Yoksulluktan kurtuluşun yolunu halkımız ve onunla birlikte olanlar bulacaktır. Sizleri de aramıza çağırıyoruz, az gelişmiş bir ülkenin aydını olma sorumluluğunu yüklenmenizi diliyoruz.

1.25 LİRA
İKTİSATÇILAR

İÇİNDEKİLER

Kuruluş Bildirgesi	1
Ek: Kıyı Yağması	2
Ek: Ye Açlık ve Silahlanma Yarışı	3
Emgeryalist Sömürü Mezanizması	6
Türkiye'de İşçi Ücretleri ve Enflasyon	17
Lünyada ve Türkiye'de Gelir Dağılımı	20

TİB adına sahibi:
AYDIN KÖYMEN

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü:
YILDIRIM KOÇ

Necatibey Caddesi
47/9 Ankara
Tel: 18 18 72

Basıldığı yer :

Matbaası, Ankara - 1974

İMAR VE İSKÂN BAKANLIĞI MÜSTEŞARLIĞI KIYILARIN YAĞMASINA PAYDOS DEDİ

İmar ve İskân Bakanlığı Müsteşarlığı 4 Kasım 1974 tarih ve A-02/57 sayılı ile yayınladığı genelgede, bazı belediyelerin yetki alanları dışındaki yerlerde arazi birleştirme ve ayırma ve yapı izni verdiklerini, kıyıların halkın sağlığı ve çevre koşullarını olumsuz yönde etkilemesi pahasına bir avuç para babasına peşkeş çekildiğini belirtmiş ve bundan böyle bu gibi işlemlerin önlenmesini isteyerek, bu gibi işlerde ihmal gösteren görevlilerin cezalandırılacağına işaret etmiştir.

Bütün talihsiz koşullara rağmen, önemli sorunlara ülke ve halk çıkarları doğrultusunda parmak basma cesaretini gösteren ve böyle bir genelgeyi yayınlayan, bu genelgenin yayınlanması için mücadele veren tüm yurtsever memurlar, böylece kendilerinden sonra gelenlere en değerli mirası bırakmışlardır..

Genelge aynen şöyledir:

GENELGE

..... Valiliğine
İl İmar Müdürlüğü :

6785 Sayılı İmar Yasası'na 1605 Sayılı Yasa ile eklenen Ek 7 nci ve 8 inci maddelerin uygulanmada yanlış anlaşılmalara yol açtığı; bazı belediyelerin yetki alanları dışındaki yerlerde arazi birleştirme ve ayırma (tevhid, ifraz ve parselleme) ve yapı izni verdikleri; halkın sağlığına, çevre koşullarını olumsuz yönde etkileyici imar ve yapı hazırlıklarına geçildiği anlaşılmaktadır.

Sözü edilen yasa maddeleri gereğince, deniz, göl ve nehir kıyıları ile belediye sınırları ve mücavir

alanlar dışında yapılacak arazi birleştirme ve ayırma (ifraz, tevhid ve parselasyon) işlemleri ve yapılarla ilişkin yönetmelik hazırlıkları tamamlanmak üzere. Sözü geçen yönetmelik yürürlüğe girinceye ve planlama çalışmaları sonuçlanıncaya dek aşağıda açıklandığı gibi işlem yapılacaktır:

1 — Deniz, göl ve nehir kıyılarında yapılacak birleştirme ve ayırma işlemleri sırasında; yapı ada ve parsellerinin kıyılara 100 m. den çok yaklaşma önlenecektir. Kıyı olarak; «dalgaların en çok eriştiği noktalar, kumluk ve kayalık alanın bittiği yer» esas alınacak, kıyı şeridinin sınırı bu tanıma göre kesinleştirilecektir.

Kumluk, kayalık alanda ve kıyıdan başlayarak , 100 m. içinde kalan yerlerde arazinin birleştirme ve ayırma işlemlerine ve yapıya izin verilmeyecektir. Kıyı şeridi içinde, kamu ve özel girişim yoluyla yapılmakta ve yapılacak olan birleştirme, ayırma işlemleri, alt yapı ve yapılar derhal durdurulacak ve Bakanlığımıza bilgi verilecektir. Konunun incelenebilmesi için Valiliğin görüşü ve dayanağı olan belgeler de Bakanlığa gönderilecektir.

Yasa, kıyı şeridi içinde kamuya ait olan, kamunun hüküm ve tasarrufunda bulunan arazi ve arsaların özel mülkiyete geçirilmesini; denizden doldurma, bataklık kurutma yoluyla arazi ve arsa kazanılması yasaklanmıştır. İliniz sınırları içindeki bütün resmi kuruluşlara bu yolda emir verilerek yasaya aykırı
(Devamı 16. sayfada)

ÖLESİYE AÇLIK VE SİLAHLANMA YARIŞI

Hıçkıra hıçkıra ağlayan Bengal-
li bir anne, iskeleti çıkmış yavrusu
iradesi dışında gözlerini devire-
rek can çekişirken çaresizlik içinde
ona bakıyor.

Bir Batılı, hayretini yansıtabilecek
biçimde başını sallıyor ve bir sabah
işine giderken yanına yaklaşan di-
lenci kadının kollarında açlıktan
ölmüş bir çocuk taşıdığını anlatı-
yor...

Hindistan'da sürüp giden korkunç
açlığa dayanamayan baba, kendisiyle
birlikte eşini ve beş çocuğunu
zehirliyor..

... Ve Bengladeş'te ve Hindis-
tan'da ve Etiyopya'da ve Çat'da ve
Brezilya'da hergün binlerce kişi aç-
lıktan ölüyor, aç kalan binlerce kişi
bir lokma yiyecek için dileniyorlar.
Ve bütün bunlar 20. yüzyılın ikinci
yarısında, insanlığınu Ay'a ulaştır-
ran bilim ve teknik çağında oluyor..

İyi beslenen hem de gereğinden
çok protein alan, köpek ve kedileri-
ni besleyebilmesi için kendisine süs-
lü ve renkli ambalajlar içinde bin-
lerce hayvan maması sunulan geli-
miş ülke insanı için, dünyanın geri
bıraktırlmış bölgelerinde milyonlar-
ca kişinin ölümüne seyirci kalmak-
tan daha büyük bir utanç kaynağı
olabilir mi?..

Ama açlığın nedenine —temel-
deki nedenine— indiğimizde geli-
miş ülke insanların vicdani ve ah-
laki dürtülerle harekete geçecekleri-
ni beklemenin düşsel bir olay oldu-
ğunu görürüz. Çünkü açlık sorunu-
nun temelinde Batının emperyalist-
kapitalist çıkarları yatmaktadır. Bu-
gün dünyamız daha 10 yıl üzerinde
yaşayan kişileri —bugünkü mevcut
teknik düzeyle— besleyebilecek du-
rumda iken, her yıl 35 milyon kişi
açlıktan ölüyor ise, bunun tek açık-
layıcı nedeni, emperyalizmin kay-
nak dağılımını kasıtlı olarak denge-
de tutmaması, üstelik geri bıraktırl-

miş ülkelerin kaynaklarını da ken-
di ihtiyaçları doğrultusunda sefer-
ber etmesidir.

«Açlıktan Kurtulma Savaşı» İn-
sanoğlunun varoluşuyla birlikte baş-
lamıştır. Her tür özgürlüğün başın-
da gelir aç kalmamak.. Pek ne ol-
muştur da bugün dünya ülkelerinin
büyük çoğunluğunda açlık kol gez-
mektedir?

Orta Çağ'da Avrupa'da her ku-
şakta belirli sınıflar açlık çekmiştir.
İkinci Dünya Savaşı izleyen yıllar-
da açlık sorunu «mucize tohumlar»
aracılığı ile ortadan kalkacak, çok
nüfuslu fakir ülkeler açlıktan kur-
tulacak sanıldı. Ne var ki bu iyimser
görüş son yıllarda bütün geçerliği-
ni yitirdi. Şu anda dünya rezervleri
22 yıldan bu yana ilk kez en aşağı
düzeyde. Tahıl alanında yalnızca 26
günlük rezervi var dünyanın. Oysa
bu rezerv 1961 yılında 95 gün yete-
cek kadardı..

1950 den bu yana az gelişmiş
ülkeler ettikleri alanı % 35 artırdı-
lar. Verim de aynı biçimde yükseldi.
Gelişmiş ülkelerin toplam tahıl üre-
timi % 64, az gelişmiş ülkelerin ise
% 78 arttı. 1960 ların sonunda me-
lez tohumluklar sayesinde bol ürün
alındı..

Ve geldi 1972. Hava şartları öyle
kötüleştirdi ki, uzmanlar iklim deği-
şiyor dediler. Ve dünya besin çıktı'sı
20 yılda ilk kez 1 milyar 200 milyon
tondan 33 milyon ton daha az oldu.
Oysa artan nüfusun besin ihtiyacını
karşılıyabilmek için 24 milyon ton
artmalıydı besin çıktı'sı. Ve bu 57
milyon ton besin açığı demektir.. Ve
bu, dünyanın geri bıraktırlmış ülke-
lerinde hergün 100.000 kişinin açlık-
tan ölmesi demektir..

Hava şartları 1973 de düzeldi.
Fakat az gelişmiş ülkeleri başka so-
runlar bekliyordu. Kapitalizmin kö-
rüklediği enflasyon, petrol üreten
ülkelerin petrol fiyatlarını arttırma-

sına yol açınca, tarım ürünlerinin artışı önemli bir faktör olan suni gübre fiyatları yükseldi ve az gelişmiş ülkeler için suni gübre satın almak gerçek bir sorun haline geldi. Oysa melez tohumluklar daha çok su, gübre ve tarım ilacına ihtiyaç gösteriyor. Bu yüzden biri olmaz ya da gerektiğinden az olursa melez tohumun verimi, normal tohumun veriminin de altına düşüyor.

Ve az gelişmiş ülkeler 1972 de, 3,7 milyar dolar ödedikleri petrol ihtalatına bu yıl 15 milyar dolar ödemeye başlayınca, doğal olarak gübre verecekleri para kalmadı. Böylece ürün verimi düştü ve açlık yine kaçınılmaz oldu.

Bütün bu açıklamaların ışığında açlığı yaratan önemli nedenler yalnızca fazla nüfus, kötü hava şartları, tarımsal ürün elde etmede kullanılan girdilerin azlığıdır diyebilir miyiz? Elbette hayır. Çünkü daha önce de açıklandığı gibi dünyadaki açlık bunalımının temelinde çok daha köklü etkenler yatmaktadır.

Kuşkusuz fazla nüfus, besin darlığına yol açan önemli ve gerçek bir neden. Fakat mevcut teknolojik düzeyle giderilemeyecek bir engel, çözümlenemeyecek bir sorun mudur bu?.. Bu soruya rahatça hayır diyebiliriz. Çünkü fazla nüfus kadar, hatta bundan da fazla, aşırı gönenç (refah) besin arzını düşürüyor. Yaşama standartları yükselen gelişmiş ülke insanları besinleri israf etmenin, evcil hayvanlarını en iyi gıdalarla beslemenin yanı sıra, bu besinleri de dünya tarımına çok fazla yük olacak biçimde tüketiyor. Şöyle ki, az gelişmiş ülkelerde kişi başına yılda 200 kilogram kadar ekmeğin biçiminde tahıl tüketiliyor —ki bu miktar bir insanın hayatta kalabilmesi için gerekli olandan çok az fazla bir miktardır.— Oysa bir Amerikalı bu miktarın en az beş mislini sığırlara, domuzlara ve tavuklara yedirerek tüketiyor. Başka bir deyişle, her yarım kilo sığır eti al-

mak için bir hayvana 10 kilo tahıl yedirilmek zorunda. Sonra sanayi dünyası, açlık olgusunu hiçe sayarak, dünya besin kaynaklarını en verimsiz ve etkinlikten uzak bir biçimde kullanıyor. Suni gübre, üretim artışını sağlayan önemli bir girdi. Ne var ki az gelişmiş ülkelerce ithali büyük fedakarlıklara yol açıyor. Yapılan hesaplamalara göre, Amerikalılar her yıl evlerinin önüne, mezarlıklarına diktikleri çimenlere ve golf sahalarını yeşillendirmek için tam 1,3 milyon ton suni gübre kullanıyor. Ve bu miktar suni gübre az gelişmiş ülkelerde kullanılabilse diyor uzmanlar, hiç değilse 65 milyon insan daha açlıktan kurtulabilir. Ama tüketim ekonomisine dönük kapitalist düzen insanı hiçbir zaman böyle bir tercihe gitmiyor.

Yine Harvard Üniversitesi uzmanlarından Amerikalı Jeanne Mayer 210 milyon Amerikalıyı besleyen besin miktarı Çin'in kendi standartları içinde 1,5 milyar Çinliyi rahatça besleyebilir derken besin israfını en açık biçimiyle ortaya koyuyor. Şu bir gerçek ki Batının gelişmiş ülke halkları, beslenme için gerekli olandan çok fazla protein alıyor. Bunun nedeni, etin lezzetli bir besin olduğu kadar, hayat standartlarında da bir statü sembolü olarak değerlendirilmesi. Ve batılı ülkeler doğrudan doğruya tahıl yemek yerine sürekli et tercihinde buldukları besin talebinin sonunun gelmeyeceği apaçık bir gerçek. Ve kapitalist - emperyalist ülkeler bu aşırı besin talebini karşılayabilmek için az gelişmiş ülkeleri sömürme çarkını en iyi biçimde çevirmekten kaçınmıyorlar. Bu ülkelerce, en verimli topraklara sahip az gelişmiş ülkeler genellikle tek ürün dalında uzmanlaşmaya yöneltiliyor. Ve tek ürün dalında uzmanlaşan geri bırakılmış ülkelerde, bu seçim mutlaka gelişmişlerin ihtiyacına onların kalınmasına yardım edecek biçimde

oluşuyor.. Sonra da aç kalan ülke halklarına, gelişmişlerce herhangi bir etkin yardım yapılmamakta, açlıktan ölen insanlara bunun bir yazgı olduğu inancı yerleştirilmektedir.. Ve dünyada açlıktan yılda 35 milyon kişi ölüyor, bu ölenler yeterli değilmişcesine, ileride çıkacak muhtemel bir savaşta güçlü olmayı tasarlayan emperyalist ülkeler silahlanma yarışına her yıl daha büyük bir hız veriyor.

Evet, bir yanda açlık, diğer yanda silahlanmada alabildiğine, doludizgin bir yarış.. Her yıl emperyalist düzenin güdümü ve denetiminde bulunan askeri ittifaklar içindeki ülkelere, silah tekellerinin artıkları askeri yardım adı altında verilirken, yine her yıl açlıktan ölen milyonlarca kişiye ilgisiz kalınması, gerçek tercihlerin nereye yöneldiğini açıkça ortaya koymaktadır sanırız. Nitekim açlığa çare bulmak amacıyla Kasım ayında Roma'da toplanan üçüncü Uluslararası Gıda Kongresinde, dünya devletlerinin silahlanma harcamalarında % 10 kısıntı yapması ve bunu tarımsal gelişmeye yöneltmesi teklifine Amerika Birleşik Devletleri, Fransa Batı Almanya, Japonya ve İsrail çekimser kalmış, böyle bir teklife evet dememiştir. Oysa bu ülkeler silahlanmaya en çok harcamada bulunan ülkelerdir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinin bu yıl yabancı ülkelere yaptığı silah satışından elde ettiği gelir 8 milyar dolar, yaklaşık olarak 120 milyar Türk Lirasıdır. Yani Amerika Birleşik Devletleri bir yılda yalnızca silah satışından Türkiye'nin toplam bütçesi kadar gelir elde etmektedir...

Birleşmiş Milletlerin 1971 yılında doğulu ve batılı ondört uzmana yaptırdığı «Slah Yarışının Maliyeti» konulu araştırmasında, silahlanmaya harcanan paraların korkunç büyüklüğü açıkça izlenebilir. 1961'lerde dünyada askeri amaçlara yönelik harcamaların tutarı yıllık 120 milyar dolar kadardı.. 1971 yılında bu

rakam 200 milyar dolara ulaşmıştır. 1961-1971 arasındaki on yıl içinde yapılan askeri harcamaların genel toplamı 870 milyar dolar olmuştur. Ve askeri harcamalar her yıl giderek artmaya devam etmiştir.. Çünkü her yıl bilim ve teknolojinin gerektirdiği her tür yenilik insan aklı aracılığı ile zorlanarak, kıtalararası balistik füzeler, ses süratini de aşan uçaklar, nükleer denizaltılar ve yepyeni silahlar imal edilerek, askeri harcamalar erişilmez bir düzeye çıkarılmaktadır. Bugün, yıllık askeri harcama toplamı 200 milyar dolar olarak kabul edilirse, bu rakam dünya toplam gayri safi hasılanın % 6,5 u demektir.

1961-1971 arasındaki 10 yıllık devrede, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Fransa, Batı Almanya ve İngiltere dünyanın toplam askeri giderlerinin beşte dördünü yapmışlardır. Bir başka deyişle bu ülkelerin hasılanlarının ortalama % 8 i askeri harcamalara ayrılmaktadır. Dünya nüfusunun yarısına sahip olan az gelişmiş ülkelerin ise dünya toplam askeri giderlerinin içindeki payı yalnızca % 6 kadardır. Ne var ki, bu ülkelerin dünyanın toplam askeri giderlerinde payı bu kadar az olmasına rağmen bu ülkelerin büyük çoğunluğu hasılanlarının % 10 nu silahlanma giderlerine ayırmak durumundadırlar. Şu bir gerçek ki, güvenlik korkusu ve kuşkusuyla yapılan bu büyük askeri harcamalar kalkınma çabasındaki az gelişmiş ülkelerin, kalkınmalarında büyük bir engel olarak belirlemektedir.. Ve bu ülkelerde bir yandan her gün binlerce kişi ölüyor, öte yandan silahlanmaya büyük paralar akmaktadır.

Yine dünyamızda yılda 25 milyar dolar, askeri alanda yapılan araştırma ve geliştirme programları için harcanmaktadır. Bir kıyaslama yapabilmek ve görüş getirebilmek için, dünyada tıbbi araştırmalar için

her yıl yalnızca 4 milyar dolarlık harcama yapıldığını söylemek yeterli bir ölçektir. Bu örnek te açıkça gösteriyor ki, çeşitli ekonomik ve politik çıkarlarını en üst düzeyde tutmaya çalışan gelişmiş ülkeler, bu çıkarlarının güvencesini insanlığı bir anda yok edebilecek silahlanma yarışında görmekte, tercihlerini bu yönde yapmaktadır. Bu nedenle dünyada yılda 35 milyon kişinin açlıktan ölmesi gibi utanılabilir bir gerçek, bu ülkeleri ancak suni konferanslarda süslü laflar edebildikleri

sürece ilgilendirmekte ve adeta bu ralarda günah çıkarmaktadırlar.. Kullanacakları nükleer bir silahla dakikada değil, saniyede milyonlarca insanı yok edebileceklerini bilen gelişmiş ülkelerden, az gelişmişlerin açlık sorununa gerçekçi bir çözüm getirmelerini beklemek aşırı bir iyiniyet gösterisi olur.

1970 Nobel Barış ödülünü kazanan Norman Borlaug, tek cümle ile özetliyor dünyamızın durumunu: «Eoş mide ve açlık üzerine siyasal denge kurma savaşı.»

EMPERYALİST SÖMÜRÜ MEKANİZMASI

BU YAZI, TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ'NİN ÇEŞİTLİ KONULARDA YAPTIĞI İNCELEMELER SONUCUNDA, EMPEYALİZMİN AZ-GELİŞMİŞ ÜLKELERİ NE YOLLARLA SÖMÜRDÜĞÜNÜ DERLİ TOPLU VE ANLAŞILIR BİR BİÇİMDE ŞEMATİZE ETMEYİ AMAÇLAMAKTADIR. ASLINDA EMPERYALİST SÖMÜRÜ BİR BÜTÜNDÜR. BİR ALANDAKİ FAALİYET DİĞER ALANLARDAKİ SÖMÜRÜNÜN DAHA ETKİN BİR ŞEKİLDE SÜRDÜRÜLMESİNE YARDIMCI OLUR. EMPEYALİZMİN AZ-GELİŞMİŞ

ÜLKELERİ SÖMÜRME YOLLARININ ŞEMATİZE EDİLMESİNİN AMACI, GÜNÜMÜZDE BU KONDADA GELİŞTİRİLEN FARKLI YÖNTEMLERİ AÇIKLAMAK, MESELENİN BOYUTLARINI BELİRLEMektir. KAÇINILMASI GEREKEN YANLIŞ, GÜNLÜK YORUMLARDA KONUYU ŞEMATİZE ETMENİN YARATTIĞI MEKANİK YAKLAŞIMA SAPLANARAK, EMPEYALİST SÖMÜRÜNÜN BİR BÜTÜN OLDUĞUNU GÖZLERDEN KAÇIRMAKTIR.

Emperyalist sömürü gerçekte gelişmiş kapitalist ülkelerde egemenliğini kurmuş olan «tekelci sermaye»nin sömürüsüdür. Günümüzde «çokulusluluk» niteliğini kazanmış bulunan ve çeşitli ülkelerde, çeşitli endüstri dallarında faaliyet gösteren dev tekeller, gerek kaynaklandıkları ülke hükümetlerinin ve gerekse emperyalist sisteme bağlı az gelişmiş ülke hükümetlerinin politikalarını dolaylı ve dolaysız yollarla belirlerler. Böylece emperyalist sömürünün devamı sağlanır.

Emperyalist sömürü mekanizması şu şekilde şematize edilebilir:

I — Ticaret Yoluyla Sömürü

1 — Az-gelişmiş ülkelerde üretilen mal ve hizmetlerin değerlerinin altın da fiatlarla satın alınması

A — Hammaddeler

B — Küçük üreticilerin ürünleri

C — İşgücü (yurtdışındaki işçiler ve beyin göçü)

2 — Az - gelişmiş ülkelere değerlerinin üstünde-tekelle fiatlarıyla - mal ve hizmet satılması

A — Mal satış (hammadde, yarı - mamul madde, yatırım malı)

B — Hizmet ve bilgi satışı (ulaştırma, müşavirlik hizmetleri ve teknoloji transferi)

II — Yatırım Yoluyla Sömürü

1 — İmalat sanayii yatırımları (montaj, taşaron ve dayanıklı tüketim malları sanayilerinin kurulması)

2 — Doğal kaynakların sömürülmesi

3 — Pazarlama şirketlerinin kurulması

4 — Banka ve sigortacılık

III — Borç Verme (Borçlandırma) Yoluyla Sömürü.

I — Ticaret Yoluyla Sömürü

Emperyalist ülkelerde üretim ve dağıtım büyük ölçüde tekeller egemendir. Dolayısıyla piyasa tekeli bir nitelik gösterir. Az sayıdaki dev tekeller aralarında anlaşarak üretimi kısmak ve fiyatları artırmak olanağına sahiptirler. Az - gelişmiş ülkeler halklarının tükettiği mallar, bu tekellerden tekelle fiatlarıyla, yani değerlerinin çok üstünde fiatlarla satın alınır ve az - gelişmiş ülkelerin ürettiği mallar bu tekellere değerlerinin çok altında fiatlarla satılır. Bu olgunun uluslararası ekonomik hayattaki somut göstergesi, emperyalist tekellerin ürettikleri malların fiyatlarının sürekli olarak artması, buna karşılık az - gelişmiş ülkelerin ihracat konusu ürünlerinin fiyatlarının artmaması ve artışının gerilerde kalmasıdır.

Yeterli bir kıstas olmamakla beraber, ticaret hadlerinin gelişimi bu sömürünün işleyişi konusunda bir fikir verebilir. Ticaret hadleri,

bir ülkenin ihrac ettiği malların fiyatlarındaki gelişimin, ithal ettiği malların fiyatlarına bölünmesiyle elde edilen orandır. Bu oran yüzde 100'ün üstündeyse, ihrac edilen malların fiyatlarının artışı, ithal edilen malların fiyatlarındaki artıştan fazla demektir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yayınladığı «Türkiye'de toplumsal ve Ekonomik Gelişimin 50 Yılı» isimli çalışmada şöyle denmektedir:

«İhracat ve ithalatın büyük bölümü Avrupa Para Birliği ve Ortak Pazar ülkeleriyledir. A.B.D. ile olan ticaret gittikçe azalmaktadır. Bundan sonra bu azalışın daha da büyüyeceği tahmin edilebilir. Anlaşmalı ülkelerle olan ticari ilişkilerde ise önemli ölçüde gelişmeler kaydedilmektedir. Mamafih ihracat ve ithalat ilişkilerinin mevcut olduğu ülkeler şöyle bir gözden geçirildiğinde varılacak tek nokta, Türkiye'nin alışverişinin % 90'ını iktisaden gelişmiş ülkelerle yaptığıdır. Türkiye'nin dış ticaret ilişkileri yönünden ne denli «Na müsait» koşullara sahip olduğunu dış ticaret hadleri göstermektedir. Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1963 = 100 esasına göre hazırladığı net dış ticaret hadleri serisine göre 1956'da ticaret haddi değeri 126 iken, 1965'de 92.7'ye düşmüştür. Türkiye de her gelişmekte olan ülke gibi dış ticaret ilişkilerinden zararlı çıkmaktadır. Dış ticaret hadlerinin değişmesinden ötürü Türkiye'nin net kaybını Doç. Dr. Necdet Serin hesaplamıştır. Bu hesaplama ya göre net kayıp yıllar itibarıyla şu seyri göstermiştir :

TÜRKİYENİN TİCARET HADLERİNDEKİ DEĞİŞMELERDEN DOĞAN DIŞ TİCARET KAYBI

Yıllar	Dış Ticaret Kaybı (Milyon T.L.)
1960	1084.9
1961	2150.1

1962	6389.9
1963	9548.9
1964	5928.8
1965	3379.4
1966	4309.2
1967	3368.4
Toplam	34350.4

«Görüldüğü gibi sekiz yıllık bir dönem içerisinde yalnız fiyat değişmelerinden ötürü Türkiye'nin kaybı 34 milyar Türk Lirasıdır. Bu Türkiye'nin kaybı olduğu gibi, mal satanleri ülkelerin de kazancıdır (1).»

Yukarıda söylenenleri biraz daha basit bir biçimde ifade etmeye çalışırsak şöyle bir sonuç çıkar ortaya: Emperyalist - kapitalist sisteme bağlı olan Türkiye'nin dış ticaret ilişkileri yoluyla sömürülmesi oldukça yoğun ve Türkiye sekiz yıl içinde 34 milyar 350 milyon 400 bin liralık bir değerle ifade edilebilecek oranda bir sömürüye uğramıştır.

Emperyalistlerin az gelişmiş ülkelere değerlerinin üstünde fiyatlarla (tekel kârı ile) mal satmaları ve bu ülkelerde üretilen malları değerlerinin altında fiyatlarla satın almaları genel olarak tekelci kapitalist (emperyalist) dönemin belirleyici niteliklerinden biridir. Bu faaliyetin sürdürülmesi ise bu ülkelerde bir işbirlikçi ticaret burjuvazisinin (komprador burjuvazi) yetiştirilmesi ile bir arada yürütülür. Komprador burjuvazinin üretim süreci ile hiçbir bağlantısı yoktur. Tek işlevi, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki tekellerin komisyonculuğunu yapmak, onların ürünlerini vatandaşları oldukları ülkelerde pazarlamaktır.

Genel olarak 2. Dünya Savaşı ve özel olarak da 1957-58 bunalımından sonra bu ilişkide bir deği-

şiklik görülmüştür (Ayrıntılı bilgi için bkz. «Çokuluslu Tekeller ve Uluslararası Tekelci Sermaye» TİB Yayınları No: 6 ve TİB Aylık Bülteni No: 4). Komprador burjuvazi bu süreç içinde yerli tekelci sanayi burjuvazisi haline dönüşmüş, emperyalist tekellerle ülke içinde ortak yatırıma gitmiş, onlarla bütünleşmiştir. Emperyalist tekellerin tekel fiatlarıyla mal satabilecek pazar sorununa bir çözüm arayışının ürünü olan bu bütünleşme, ortaya «çarpık» yada «dumansız bacasız sanayileşme» diye niteleyebileceğimiz yeni bir model çıkarmıştır. Bu modelle birlikte, az - gelişmiş ülkelerin emperyalizme olan bağımlılıkları giderek artmış, az - gelişmiş ülkeler ile gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki ticaret hacmi hızla büyümüştür. Örneğin 1955 yılında 2.2 milyar T.L. olan Türkiye ticaret hacmi, 1972 yılında yüzde 80'i gelişmiş kapitalist ülkelerle olmak üzere 33.4 milyar T.L.'sına fırlamıştır.

1 — *Az gelişmiş ülkelerde üretilen mal ve hizmetlerin değerlerinin altında fiatlarla satın alınması.*

Az gelişmiş ülkelerin ürettiği mal ve hizmetler veya sahip oldukları doğal kaynaklar emperyalist sömürünün uzun süredir etkin bir şekilde sürdürüldüğü bir alandır. Dünyaya piyasasında az gelişmiş ülkelerde üretilen hammaddelerin ve tarım ürünlerinin fiyatları sürekli olarak düşer. Bunun nedeni güçlü alıcı durumunda olan emperyalist tekellerin fiyatları belirleyebilmeleri, ihracatının büyük bir bölümünü tek bir hammadde veya tarım ürününün oluşturduğu ülkeleri denetimleri altında tutabilmeleridir.

A) *Hammaddeler*: Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının kullanılabilir hale getirilmesinde yabancı sermaye yatırımının olmaması bu alanda emperyalist sömürünün olmaması anlamına gelmez. Emperyalist - kapitalist sistemin bir parçası olarak

(1) *Türkiyede Toplumsal ve Ekonomik Gelişiminin 50 Yılı» Devlet İstatistik Enstitüsü, shf. 324.*

sürdürülen ticarî ilişkiler hammadeler alanında da sömürünün sürdürülmesine olanak tanır. Eğer üretilen bir madenin önemli bir bölümü emperyalist - kapitalist piyasa sistemi içinde alıcı bulacaksa, karşısında dev tekelleri görecekleşim bu tekellerin belirlediği fiyatlardan gerçekleşecektir. Bu nedenle bir kamu iktisadi teşebbüsünün üretip ihrac ettiği maden bile emperyalist sömürünün gerçekleşme alanı olabilir. Bu sömürünün somut görünümü, ihracat fiyatlarının genel ithalat fiyatları kadar artmaması ve hatta düşmesidir. Örneğin üretiminin tamamına yakın bir bölümünün ihrac edildiği cıvanın 1969 yılında ihrac fiyatı ton başına 15,233 dolar iken, 1972 yılında 6,023 dolara düşmüştür. Antimuan ve tabii Mağnezyum Karbonat da ihrac fiyatı düşen madenlerdendir (Bkz. «Emperyalizm ve Türkiye'de Madencilik Alanında Yabancı Sermaye» T.I.B. Yayınları, No. 3). 1971 yılında madencilik ve taşocağı ürünleri ihracatı, toplam ihracat içinde % 7.2'lik bir paya sahipti (48 900 000 dolar). Bu miktarın bir kısmı madencilik alanındaki yabancı sermaye yatırımları tarafından çıkarılmış, geri kalanı yabancı sermaye yatırımının olmadığı, fakat emperyalist - kapitalist üretim ve dağıtım ilişkileri çerçevesinde faaliyette bulunan yerli şirketler (yerli tekeli gruplar veya kamu iktisadi teşebbüsleri) tarafından gerçekleştirilmiştir.

B) Küçük üreticilerin ürünleri: Tarım ürünlerinin toplam ihracat içindeki payı yüzde 72.6'yı bulmaktadır (1971 yılı verileri). Bu oranın yüzde 28.5'ini pamuk, yüzde 12.7'sini tütün, yüzde 12.4'ünü fındık, yüzde 3.3'ünü kuru üzüm ve yüzde 15.7'sini diğer tarım ürünleri oluşturmaktadır.

Türkiye'de üretilen pamuğun yüzde 60'ından fazlası ihrac edilmektedir. 1972 - 73 döneminde üretilen

543 bin tonun 330 bin tonu ihrac edilmiştir. Birkaç yıl süreyle ihracat fiyatlarında bir artış görülmekle beraber, bundan küçük üreticiler değil, uluslararası tekeli sermaye ile sağlam bağları olan büyük ihracatçılar yararlanmıştır: «Böylelikle, 117 pamuk ihracatçısı yılda ortalama 2'şer milyon lira kazanırken, 250 bin pamuk üreticisi ailenin eline yılda ancak 800-900 lira bir para geçmektedir (2).»

Tütün için de durum aynıdır. 400 000 kadar tütün üreticisi aile (1970 yılında ortalama işletme büyüklüğü 9 dönüm) ürünü ya Tekel'e, ya da büyük sigara tekellerinin komisyoncuları olan tüccarlara değerlerinin çok altında fiyatlarla kaptırmaktadır. «Samsun tütün piyasasında beş büyük ihracatçı şirket dışında hiçbir tüccar alım yapmamıştır. Ege'de alımda bulunan tüccarın çoğu tütünü Amerikan şirketlerine devretmektedir (3).»

Fındık üretiminde faal olan 2.5 milyon kişinin sorunları da benzer niteliktedir.

Çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin yüzde 70'den fazlası ihrac edilmektedir. Fakat yapılan bir anketeye göre, üzümün ihracat fiyatını bilen bağcılarının oranı yüzde 15.5'dur (4).

Ihracata dönük üretimde bulunan küçük üreticilerin ürünleri üreticinin elinden değerinin altında fiyatla çıkmakta, üreticinin harcadığı işgücü karşılığı elde ettiği gelir asgari ücretin çok altına düşmektedir. Zaten az olan fiyat artışlarından yararlananlar ise, uluslararası tekeli sermayeyle işbirliği içinde olan büyük ihracatçılardır.

- (2) Ümit Hassan, «Tarımsal Kredi Sorunları, Özellikle Tefecilik» SBF Dergisi, Cilt 25, Sayı 4.
- (3) y.a.g.e. shf: 135, 138.
- (4) «Çekirdeksiz Kuru Üzüm Semineri», İzmir Ticaret Odası, shf : 17.

C) *İşgücünün Ucuz Satın alınması* : Emperyalizmin gerek duyduğu ucuz işgücü temini, bir taraftan az - gelişmiş ülkelere doğrudan doğruya yapılan yatırımlarla mümkün olurken, diğer taraftan az - gelişmiş ülkelerden, gelişmiş kapitalist ülkelere teşvik edilen yabancı işçi akımı ile sağlanmaktadır.

Yurtdışında çalışmakta olan 700 bin civarındaki Türk işçisinin çalışabilecek yaşa gelinceye kadar gerek duyduğu bütün masraflar Türkiye'de karşılanmıştır. Uluslararası tekelci sermaye kendi işçilerinin ücret düzeyine göre daha düşük bir ücret ödeyerek Türkiye'deki işçilerin en verimlilerini seçmekte ve bunların yetiştirme masraflarına hiçbir şekilde katkıda bulunmadan işgüçlerini sömürmektedir. Aynı şey, yetiştirme masrafı daha yüksek olan yüksek öğrenimlerini tamamlamış kişiler için de geçerlidir. Genellikle «beyin göçü» şeklinde nitelendirilen şey, öğrenim masraflarının az gelişmiş ülkelerin halkının sırtına yüklediği uzmanların biraz daha yüksek ücret verilerek emperyalist ülkelere çekilmesidir. Bu uzmanların eğitim masraflarının önemli bir bölümü halkın ödediği vergilerle karşılanmaktadır.

2 — *Az gelişmiş ülkelere değerlerinin üstünde fiyatlara mal ve hizmet satılması.*

Az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin emperyalist ekonomilerle olan bağları gittikçe daha sağlamlaşmakta, tekel fiyatlarıyla mal sa-

tabilecek pazarlar arayan emperyalist tekeller için (özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kapitalist sistemden kopmalar sonucu pazarın mutlak olarak azalması ve teknolojik atılım nedeniyle pazar gereksinmesinin artmasına bağlı olarak) az gelişmiş ülkelerin önemi artmaktadır. Emperyalist sistem az gelişmiş ülkelere değerinin üstünde fiyatlarla mal ve hizmet satmaktadır.

A) *Mal satışı* : Az gelişmiş ülkelerde tüketilen malların fiyatlarının oluşumunda emperyalist tekel-lerden tekel fiyatlarıyla satın alınan hammadde, yarı - mamul mal ve yatırım mallarının payı son derece büyüktür (Bu konuyla ilgili örnekler için bkz. «Tekelci Sermayeye İçişçe,» TİB Aylık Bülteni, Kasım 1974).

1968 yılında 6.9 milyar TL'lık toplam ithalatın 3.3 milyar TL'si yatırım maddeleri (3.1 milyar TL makina ve teçhizat ile 0.2 milyar TL inşaat malzemesi), 0.3 milyar TL'si tüketim maddeleri ve 3.3 milyar TL'si ham maddelerden oluşmaktadır. 1973 yılında ise 29.3 milyar TL'lık toplam ithalatın 13.8 milyar TL'si yatırım maddeleri (9.5 milyar TL makina ve teçhizat ile 1.7 milyar TL inşaat malzemesi), 1.2 milyar TL tüketim maddeleri ve 14.3 milyar TL'si ham maddelerden oluşmaktadır. Görüldüğü gibi, ham maddelerin toplam ithalat içindeki payı hemen hemen yarı yarıyadır. Bu hammaddelerin fiyatlarıyla ilgili olarak ilaç yapımında kullanılan girdilerden birkaç örnek verelim :

Hammadde adı	dünya piyasa fiyatı \$/kg	ithal fiyatı \$/kg
Chlorbenzodiazepin	57.00	738.37
Chlorthiazide	6.00	83.62
Bellaton Total Alkoloid	1.80	457.50

Kaynak : Çokuluslu Tekeller ve İlaç Sömürüsü, T.İ.B. Yayınları, no. 7.

Ticaret Bakanlığı'nın verdiği rakamlara göre Türkiye'ye ithal edilen ilaç hammaddelerinin dünya piyasadaki fiyatı ile emperyalist te-

kellere bağımlı ilaç şirketlerinin bildirdikleri ithal fiyatları şu şekildedir. (Türkiye'de ilaçların fiyatı, maliyetlerin üzerine belli bir kâr oranı

eklenerek belirlenmektedir).

Türkiye'de geliştirilen dayanıksız tüketim malı sanayinin ana gir-dileri emperyalist tekellerden tekel fiyatlarıyla sağlanmaktadır.

Çokuluslu tekellerin denetimi ve güdümü altında geliştirilen montaj ve taşaron sanayilerinin ise yarı-mamul madde ve yatırım malı gereksinimleri aynı şekilde tekel fiyat mekanizması (tekel kârlarıyla) sağ-lanmaktadır. Üretilen malların mo-tor ve yedek parçaları, bu malların üretilmesinde gerekli olan makina ve teçhizat emperyalist tekellerin denetimi altındadır.

B) *Hizmet ve bilgi satışı*: Gü-nümüz emperyalizminin uyguladığı sömürü yöntemlerinden birisi de kendi tekelinde bulundurduğu teknik bilgi ve hizmetlerin az-ge-lişmiş ülkelere tekel fiyatlarıyla sa-tışıdır.

Emperyalist tekellerle az-geliş-miş ülkelerde geliştirilen yerli tekel-ci burjuvazi arasındaki ilişkinin da-yandığı temellerden birisi de «tek-noloji transferi» dir. Bir şirkette doğrudan doğruya yabancı sermaye

yatırımı olmasa bile, teknolojik ba-ğımlılık yoluyla bu yatırım az-ge-lişmiş ülkelerde üretilen değer in emperyalist ülkelere aktarılması veya emperyalist sömürünün daha etkin bir hale getirilmesinde kulla-nılabilir. Dış macunundan çamaşır makinasına kadar yüzlerce tüketim malında çokuluslu tekellere patent ve benzeri hakların kullanılması karşılığı olarak milyonlarca lira ödenmekte ve böylece bu malların artan fiyatlarının bir bölümünü bu ödemeler oluşturmaktadır.

Emperyalist tekellerin elde tut-tukları bir diğer alanda ulaştırma hizmetleridir. Örneğin Denizcilik Bankası'na ait olan ve modern gemilere sahip bulunan Türk deniz ti-careti filosu nedense! çok kötü bir biçimde işletilmekte, emperyalist gemi tekellerine olan bağımlılık bir türlü azalmamaktadır. Yabancı kay-naklı gemilerin Türkiye'ye getirilen ve Türkiye'den götürülen mallar karşılığında aldıkları ücretin gelişi-mi saptanamamakla birlikte, boşal-tılan ve yüklenen malların miktarı-nın yabancı yada Türk uyruklu ge-milere göre dağılımı şu şekildedir :

		Boşaltma (%)	Yükleme (%)
1969	Türk	32	18
	Yabancı	68	82
1970	Türk	37	20
	Yabancı	63	80
1971	Türk	24	16
	Yabancı	76	84
1972	Türk	13	14
	Yabancı	87	86
1973	Türk	23	17
	Yabancı	77	83

Kaynak : DİE, Aylık İstatistik Bülteni

Emperyalist sömürünün etkin olarak görüldüğü diğer bir alan da yabancı uzmanlara ödenen yüksek maaşlar ve yabancı mühendislik şir-ketlerine ödenen büyük miktarlar-daki ücretlerdir. Türkiye'de «yaban-cı mühendislik hizmetleri değeri» 1963-1970 arası toplam 6.5 milyar liraya yaklaşmaktadır. Bu, aynı yıl-lar arasındaki 28.3 milyarlık sanayi

yatırımlarının ortalama % 23'üne denk gelmektedir. Gene aynı yıl-lar arasındaki yerli mühendislik hizmetleri değeri toplam yatırımlar-ın % 1'ine bile denk düşmemekte-dir (5).

(5) «Teknik İşgücü Göçü ve Tek-nik Hizmet İthalı», TMMOB Yayını, shf. 31.

Yabancı uzmanlara verilen yüksek ücretler ise 13 Ocak tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bir haberden çıkarılabilir. Gazeteye göre, «Büyük İstanbul Nazım Planı»nda çalıştırılmak üzere alınacak 15 yabancı uzmana ayda net 70 biner TL ödenecektir. Bu plan için Dünya Bankası'nın açacağı 32 milyon 200 bin liralık kredinin 23 mil-

yon 100 bin liralık bölümü bu uzmanların giderlerini karşılamaya ayrılacaktır.

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin yayınladığı bir araştırmada da İzmir Aliğa Rafinesinde çalışan yabancı teknik uzmanların aylık ücretleri şöyle gösterilmektedir :

İşi	Ülkesi	Aylık ücreti (TL)
Fizik Mühendisi	ABD	50 750
Makina Mühendisi	ABD	44 750
İnşaat Mühendisi	ABD	17 375
Montajcı	İngiltere	44 750
Ambarcı	Fransa	15 500

Aynı çalışmada belirtildiğine göre, «Karakaya Barajı için yeni yapılan anlaşma uyarınca gelecek her Amerikalı mühendis Türkiye'ye ayda 120 bin TL'sına malolacaktır (6).

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü gibi, emperyalist ülkelerde tekellerin denetimi altındaki bütün mal ve hizmetler değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla az gelişmiş ülkelere satılmaktadır.

Emperyalist tekellerin ürettikleri malların değerlerinin çok üstünde fiyatlarla az gelişmiş ülkelere satılması pahalılığın temel nedenlerinden biridir. Bu durumdan bütün emekçiler zarar görür. İşçi sınıfının, topraksız ve az topraklı yoksul köylünün yaşamı zorlaşır, milyonlarca küçük üreticinin üretimde kullandığı tarım araç ve gereçleri, ilaçları ve gübre emperyalistler ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci sermaye ve emperyalizmle işbirliği halindeki büyük tefeci - bezirgan ve toprak ağalarının yararına olarak pahalandırılır, kentlerdeki yüzbinlerce esnaf, memur ve zanaatkarın yaşamları güçleşir, orta burjuvazinin el koyduğu artık - değer bir kısmı tekel fiyatları mekanizmasıyla emperyalizm ve emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi-

nin kasalarına gider.

Bu durumun az gelişmiş ülkeler üzerindeki etkisi ülke yararı doğrultusunda bir sanayileşme için değer birikiminin engellenmesi, az gelişmiş ülkelerin halklarının ürettiği değerlerin ya az gelişmiş ülkelere emperyalist ülkelere aktarılması, ya da az gelişmiş ülkelerdeki sömürü mekanizmasını güçlendirmekte kullanılmasıdır.

II — Yatırım Yoluyla Sömürü

1 — İmalât Sanayii Yatırımları.

Bilindiği gibi eskiden uluslararası kapitalizm geri kalmış ülkelerin hep geri kalmalarını, hiç sanayileşmemelerini isterdi. Ama bugün artık sanayileşmelerini istemektedir. Ancak çağdaş anlamda, yatırım mallarını sanayilerini kurarak, yerli teknolojilerini geliştirerek sanayileşmelerini değil fakat kendi ürettiği makina ve teçhizatın kullanılmasına olanak tanıyan, kendisinin ulaşmış olduğu teknoloji seviyesinde artık uğraşılmasını gereksiz bulduğu, örneğin tüketim malları sanayilerinin kurulması yönünde sanayileşmelerini istemektedir. İşte bu ne-

(6) Doğan Avcioğlu, «Türkiyenin Düzeni», Birinci Baskı, Bilgi Yayinevi, Ankara, shf: 388.

denlerle son yıllarda gelişmiş kapitalist ülkelerin az-gelişmiş ülkelerdeki sanayi yatırımlarının payı giderek artmaktadır.

Bu yatırımlar az-gelişmiş ülkelerde eskiden komprador burjuvazi niteliğinde olan işbirlikçi burjuvazinin yerli tekelci burjuvazi haline dönüş-türülmesi sonucu ortaklaşa olarak gerçekleştirilmektedir. Bu ortaklıkların ürünleri değerlerinin üstünde fiyatlarla pazarlanmakta, günlük yaşamın her anında tekelci sermayenin tekel fiyatları aracılığıyla uygulandığı sömürü egemen olmaktadır. Türkiye'den verilecek birkaç örnek bu şirketlerin kârlarının boyutları hakkında fikir vermeye yeterlidir :

Maliye Bakanlığı tarafından yapılmış bir incelemeye göre, 1955 yılında 4.6 milyon lira sermaye ile kurulan Türk Philips A.Ş.'nin (sermayenin % 99'u çokuluslu Philips şirketine aittir) 1960 - 1961 yılları arasındaki toplam kârı 28 milyon 608 liradır. 1952 yılında 5 milyon lira sermaye ile kurulan Unilever-İş Türk Ticaret ve Sanayi Ltd. Şirketi (Sermayesinin % 80'i İngiliz ve Hollanda ortak yatırımı olan dünyanın en büyük çokuluslu tekellerinden Unilever, % 20'si Türkiye İş Bankası'na aittir) 1954-1962 yılları arasındaki dönemde (1960 yılı hariç 8 yıl) 123 milyon 294 milyon lira kâr etmiştir. İsmi verilmeyen ve yabancı sermaye oranı % 71 olan bir ilaç fabrikası 1951 yılında 2.8 milyon lira sermaye ile faaliyete geçmiş ve 1962 yılı sonuna kadar 25 milyon 634 bin lira kâr etmiştir (6).

2 — Doğal Kaynakların Sömürülmesi.

Doğal kaynaklarımızın emperyalistlerin doğrudan doğruya yaptıkları yatırımlar aracılığıyla sömürülmesi Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarından beri süregelen bir gerçektir. Boraks, manyezit, krom gibi madenlerle petrol kaynakları, bunların gerçek sahibi olan halkın değil, emperyalistlerin ve bütünleştik-

leri yerli sömürücü azınlıkların yararına olarak işletilmektedir. Örneğin Eskişehir yöresindeki manyezit madenlerini işleyen Manyezit A.Ş., gerçekte merkezi Avusturya'da bulunan «Voitscher» şirketinin bir uzantısıdır ve ürettiği malın cevherini basit bir işlemden geçirdikten sonra bu anaç şirkete düşük fiyatla aktarmaktadır. Böylece şirketin görünüşteki kazancı ve ödediği vergi düşük olmaktadır. Avusturya'daki anaç şirket yüksek kaliteli bu cevherleri başka yerlerde üretilen düşük kaliteli cevherlerle harmanlamakta, bunlardan demir-çelik endüstrisinde kullanılan ateş tuğlaları üretmekte ve bunları yüksek fiyatlarla Türkiye'ye satmaktadır. Burada çifte bir sömürü işlemektedir: bir taraftan emekçi halka ait olması gereken doğal kaynaklara el konulmakta, diğer taraftan ucuza kapatılan bu girdilerle üretilen mallar değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla geri satılmaktadır. Şematize ettiğimiz farklı sömürü yöntemlerinin ikisinin birliğini bir kez daha burada görebiliyoruz. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için Bkz. Emperyalizm ve Türkiye'de Madencilik Alanında Yabancı Sermaye, TİB Yayını No. 3 ile Petrol Emperyalizmi ve Türkiye, TİB Yayını, No. 4.)

3 — Pazarlama Şirketlerinin Kurulması.

Emperyalist tekellerin mallarını kendilerinin pazarlamak için kurdukları şirketler özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki döneme özgü bir olgudur. Günümüzdeki yatırımlar genellikle ticaret yapmaya yönelik çarpık sanayi yatırımlarıdır. Salt ticaret yatırımlarını ise petrol ürünlerinin dağıtımında görebiliriz.

4 — Banka ve sigortacılık.

Emperyalistlerin bankalara yatırımları genellikle diğer sömürü mekanizmalarının işleyişini sağlamada yardımcı olmak amacını gütmektedir. Yabancı bankalar halktan

topladıkları mevduatları, ana bankaların direktifi doğrultusunda, gayrimenkullere, tesislere ve ortağı buldukları işletmelerin hisse senetlerine yatırmaktadırlar. Örneğin, 1.1.1970 durumunu gösteren bilançoların tetkikinden, Osmanlı Bankası'nın 60 milyon 561 bin liradan ibaret özkaynaklarına karşılık 81 milyon 374 bin liralık bağlı değer edindiği anlaşılmaktadır.

Sigorta şirketleri arasında ise 1972 yılı sonunda 17 adet yabancı sermayeli şirket vardır. Bu şirketler 1965-72 yılları arasında 117 milyon 100 bin lira tazminat ödemelerine karşılık 255 milyon 500 bin lira prim toplamışlardır.

III — Borç Verme Yoluyla Sömürü.

Emperyalist sömürünün bir bütünlük oluşturmasını en açık şekilde borç verme yoluyla uygulanan sömürde görebiliriz. 1946 yılında başlayan yoğun borçlanma dönemi aynı zamanda emperyalist sömürünün yoğunlaşması dönemi olmuştur.

Az gelişmiş ülkelerin diğer gelişmiş ülkelerden borç almaları iki temel nedene dayanır :

- 1) Finansman sorunu,
- 2) Uluslararası likidite sorunu.

Finansman sorunu ile kastedilen, belli yatırımların gerçekleştirilmesi için ülkede yeterli sermaye birikiminin olmaması nedeniyle yabancı ülkelerden kaynak aktarımının gerçekleştirilmesidir.

Uluslararası likidite sorunu ise çeşitli ülkelerin değişik para birimleri kullanmalarının bir sonucudur. Amerika Birleşik Devletleri'nde Türk Lirası değil, dolar geçerlidir. Bu nedenle bu ülkeden mal satın alabilmek için dolar veya diğer güçlü emperyalist ülkelerin paraları gereklidir. Türkiye'nin ihracatının ithalatından az olduğu durumlarda, döviz gereksinmesinin doğurduğu borçlanma ortaya çıkmıştır. Borçlanma bir kez başladıktan sonra alınan borçların faiz ve anapara öde-

meleri yeni borçların alınmasına yol açmıştır. Türkiye'nin son yıllarda aldığı dış borçların büyük bir bölümü bu tür ödemelere gitmektedir.

1968-1973 döneminde Türkiye genellikle her yıl dış borç olarak aldığından yarıyından fazla bir döviz tutarını dışarıya ödemiştir. 1972 yılında ise aldığından da fazlasını dışarıya ödemek durumunda kalmıştır. Altı yıl süresince alınan 1 milyar 927 milyon dolarlık dış yardımın 1 milyar 203 milyon dolarlık bölümü faiz, ana para ve hizmet ödemeleri olarak tekrar dışarıya iade edilmiştir.

Alınan dış borçların nerede kullanıldığı sorununa gelince, bunun tamamen borcun alındığı ülke ya da uluslararası mali kurumlarca belirlendiğini söylemek herhalde yanlış olmaz.

Bugün emperyalist ülkelerin ve onların denetimlerindeki uluslararası finans kuruluşlarının az gelişmiş ülkelere verdikleri kredileri iki grup altında incelemek gerekir: Proje kredileri ve program kredileri. Proje kredileri borç isteyen ülkedeki belli bir yatırımı karşılamak için verilmekte, ancak söz konusu kredi uygulamada borcu verecek ülke ya da kurumun bu yatırım projesini bilfiil hazırlaması veya hazır projede kendi ölçü ve çıkarlarına uygun değişiklikler yapmasından sonra verilmektedir. Tabii buradaki ölçü emperyalist ülkelerin genel sömürü politikalarına uygunluk olmaktadır.

Program kredileri ise kullanılmalarında hiçbir kayıt bulunmayan ve uygulamada çok az bir yer kaplayan kredilere verilen addır.

Şimdi Türkiye'ye açılan kredilerin üçte ikisi proje kredisi şeklindedir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. TİB Aylık Bülteni, Kasım 1974, «Türkiye'nin Dış Borçları»).

Kredi uygulamasının diğer sömürü yöntemleriyle nasıl bir bütünlük içinde geliştirildiğini bir örnek-

le somutlaştırabiliriz :

«Van-Kotur demiryolunun finansmanı için A.B.D., Türkiye'ye 10 milyon dolarlık kredi açmıştır. Kredi çok düşük faizli ve uzun vadeli; yani son derece çekicidir. Ne var ki, bu, görünüştedir. Çünkü kredi malzeme kredisi olarak verilmektedir. Kredi ile, kalem kalem sayılmış 15 bin ton malzemenin Amerikan firmalarından, onlarca tesbit edilmiş yüksek fiyatlar üzerinden alınması gereklidir. A.B.D. fiyatları, genellikle serbest piyasa fiyatlarının yüzde 20 ila 35 üstündedir. Üstelik, Türk uzmanların belirttiklerine göre, bu malzemenin yüzde 90'ının Türkiye'de imalî mümkündür. DDY, malzemeyi imale hazır olduğunu defalarca bildirmiş, fakat bu kabul edilmemiştir (7).»

Borç yoluyla sömürünün bir yönü, diğer emperyalist sömürü yöntemlerinin daha etkin bir şekilde sürdürülmesidir. İkinci yönü ise faiz açığıyla aktarılan değerdir. 1963 ile 1973 yılları arasında ödenen faiz toplamı 4 milyar 746 milyon liradır.

Sonuç :

Bütün bu anlatılanlardan şöyle bir sonuç çıkmaktadır. Emperyalizm az gelişmiş ülkelerde yerli tekelci burjuvazi ile bütünleşmiş olarak ve tefeci - bezirgan ve toprak ağalarının en büyükleri ile işbirliği içine girerek bütün emekçi halkı sömürmektedir. Bu sömürü sonucu ülkede yaratılan değer halkın yararına olarak sanayileşmeye yöneltilmemekte, emperyalistlerin ve emperyalistlerle bütünleşmiş ve işbirliği içindeki küçük bir sömürücü azınlığın yararına olarak ülke dışına aktarılmakta veya ülke içinde sömürünün daha etkin bir şekilde sürdürülmesinde kullanılmaktadır.

Emperyalizmle emekçi halkın çeşitli sınıf ve tabakaları arasındaki ekonomik çelişkileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. İşçi Sınıfı ile çelişkiler :

- a) Emperyalistlerin kendi başlarına veya yerli tekelci burjuvazi ile ortak yatırımlarında işçi sınıfının yarattığı artı değer el konur.
- b) Emperyalistlerin ve emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin kâr hırsı nedeniyle hayat pahalılanır, işçi sınıfının yaşam koşulları kötüleşir.
- c) Emperyalizm ülke içindeki emperyalist - kapitalist üretim ilişkilerini korur, artı değer sömürü düzeninin sürdürülmesinde ülke burjuvazisine yardımcı olur.
- d) Emperyalizmin çıkarları doğrultusunda yürütülen devlet harcamaları sistemi ve borçlar nedeniyle vergiler artar; bunun sonucu olarak hayat pahalılanır.
- e) Emperyalizmin geri - bıraktıracı etkisi nedeniyle işsizlik ve büyük işsizler ordusu ortaya çıkar.

2. Topraksız ve Az Topraklı Yoksul Köylüler ile Çelişkiler :

- a) Emperyalizmin geri bıraktıracı etkisi nedeniyle geri üretici güçler düzeyinin sonucu olan düşük yaşam düzeyi (yoksulluk) ve işsizlik.
- b) Emperyalizm ve emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazinin denetimi altındaki malların fiyatlarının artırılması (pahalılık).
- c) Devlet harcamalarının tekelci sermayenin yararına olarak artırılması ve borç ödemeleri nedeniyle vergilerin artırılarak hayatın pahalılanması.

3. Kırsal alanlardaki Küçük Üreticiler ile çelişkiler :

- a) Tekelci sermayenin ürettiği günlük tüketim mallarının

(7) y.a.g.e, shf. 473.

tekel fiyatlarıyla (değerlerinin üstünde fiyatlarla) satılması sonucu pahalılık,

- b) Tekelci sermayenin ürettiği tarım giderlerinin (gübre, tarım araç ve gereçleri, tarım ilaçları) tekel fiyatlarıyla satılması.
 - c) Devlet harcamalarının tekelci sermayenin yararına olarak artırılması ve borç ödemeleri nedeniyle vergilerin artırılarak hayatın pahalılaşması.
 - d) Kredilerin emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekelci sermaye ve emperyalizmle işbirliği halindeki büyük tefeci-bezirgan ve toprak ağalarına kanalize edilmesi nedeniyle ortaya çıkan kredi yetersizliği.
 - e) Emperyalizmin geri bıraktıracı etkisinin doğurduğu gizli işsizlik.
 - f) Ürünlerinin (özellikle ihrac edilen tütün, incir, üzüm, pamuk, fındık) değerlerinin altında fiyatlarla satın alınması.
4. *Esnaf, zanaatkar ve memurlarla olan çelişkiler :*
- a) Tüketim malları fiyatlarının tekel kârı (emperyalist sömürü ve yerli tekelci sermayenin sömürüsü) nedeniyle artması, hayat pahalılığı.
 - b) Devlet harcamalarının emperyalizmin ve bütünleştiği

yerli tekelci burjuvazinin yararına olarak artırılması ve dış borç ödemeleri nedeniyle vergilerin artırılarak hayatın pahalılaşması.

- c) Esnaf ve zanaatkarlara yeterli kredinin verilmemesi (kredinin emperyalizmin ortağı sömürücü azınlığa verilmesi nedeniyle).
- d) Emperyalizmin geri bıraktıracı etkisinin ortaya çıkardığı işsizlik.
- e) Emperyalist - kapitalist üretim ve dağıtım (pazarlama) ilişkilerinin gelişmesi sonucu esnaf ve zanaatkarların bir süreç içinde tasfiye olması.

Yukardaki çözümlenmelerden de görüldüğü gibi, emperyalizm sömürüsünü yalnız başına yürütmemektedir. Ülkede emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri geliştirilmekte, çarpık bir «sanayileşme» gerçekleştirilmektedir. Bu işler artık yerli tekelci burjuvazi niteliğini alan işbirlikçi burjuvazi (eski komprador burjuvazi) ile bütünleşme ve kapitalizm öncesi kalıntıların (tefecî - bezirgan ve toprak ağalarının en büyükleri ile işbirliği temeline dayanmaktadır. Bu sömürücü azınlık ise, tüm emekçi halkın ortak sorunları olan işsizlik ve pahalılığı yaratmakta, bir taraftan artık - değere el koyarak işçi sınıfını, diğer taraftan yukarıda açıklanan yöntemlerle tüm emekçi halkı sömürmektedir.

(2. Sayfadan devam)

uygulamalar önlenecektir. Sözü geçen yerlerde, belediyelerce 1605 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 11.7. 1972 gününden sonra verilmiş yapı izinleri ve halen yayılmakta olan yapılar derhal durdurulacak, Bakanlığımıza bildirilecektir.

2 — Belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında olan, fakat bölge planlaması, sanayi ve turizm yönünden ya da ulaşım ağı ve çev-

resinin yerleşme düzenidolayısıyla konunun yararı açısından özelli taşıyan yerlerin saptanması için Bakanlığımızca yapılmakta olan çalışmalar sonuçlanmak üzeredir. İmar Yasası'nın kapsamına sokularak düzen altına konulması Valiliğinizce de uygun görülen bölgelerin sınırlarını gösterir harita, plan ve krokiler hazırlanarak, gerekçe ve imar düzenine ilişkin öne-

(Devamı 19. Sayfada)

TİB VE DOKUZ İŞÇİ KURULUŞU «TÜRKİYEDE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON» KONUSUNDA ORTAK BASIN TOPLANTISI YAPTILAR

Tüm İktisatçılar Birliği ile DİSK ve DİSK'e bağlı Maden-iş, Sosyal-iş, Turizm-iş, As-iş, Kimya-iş ve bağımsız Çağdaş Metal-iş ve Tüm Banka ve Büro-iş sendikaları ortaklaşa bir basın toplantısı yaparak, Türkiye'de enflasyonun gerçek suçlusunun uluslararası kapitalizm ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin kâr hırsı olduğunu kamu oyuna duyurmuşlardır.

Basın toplantısının tam metnini aşağıda yayınlıyoruz :

«Türkiye anti-demokratik uygulamaların ve her türlü siyasal, sosyal baskının meşru sayıldığı bir üç yıl geçirdi. Fiyatların hızla arttığı, gerçek işçi ücretlerinin düştüğü ve ücretlerin fiyat artışlarının çok altında seyrettiği bu yıllarda, işçi sınıfı başta olmak üzere emekçi sınıflara ağır ekonomik ve siyasal baskılar uygulandı. İşçi sınıfı ve diğer emekçi kitleler giderek yoksullaştı. Hal böyle iken bugün sermaye çevreleri yoğun bir propoganda faaliyeti ile kendilerini daha da zenginleştiren, emekçi sınıfları daha da yoksullaştıran enflasyonist gelişmenin suçlusunu olarak işçileri ve onların yaşayabilmelerine ancak yeten ücretlerini gösteriyorlar.

Bunlar kasıtlı iddialardır ve özünde geniş halk kitlelerini işçi sınıfına düşman etmek amacını gütmektedir.

Enflasyon, görünüşte genel fiyat düzeyinin sürekli olarak yükselmesi ya da başka bir deyişle, paranın değerini her geçen gün biraz daha kaybetmesidir. Fakat temelde enflasyon sosyal bir olaydır ve sonuçları, daha doğrusu göstergesi para-

saldır. Enflasyon, paranın bir değişim aracı olarak kullanıldığı kapitalist toplumların kaçınılmaz ve ayırıcı bir hastalığıdır. Varlıkları daha varlıklı, yoksulu ise daha yoksul kıldığı bilinen bir gerçektir.

Bugün, enflasyon, Türkiye'de en çok tartışılan bir konudur. Ancak enflasyonun nedenlerini sadece bugünün ekonomik ve sosyal koşullarında aramak son derece yanlıştır. Zira Türkiye enflasyon süreci içine 1950'lerde girmiş ve bir daha da kurtulamamıştır. Fiyatlar 1950-1960 döneminde yüzde 262 oranında artmış, Türkiye halkı dayanılmıyacak bir geçim sıkıntısı içine sürüklenmiştir. 1950-1960 dönemi enflasyonunun tek ve gerçek suçlusunu olarak işçinin ve onun ücretlerinin gösterilmesi, hangi olaya ve istatistiki veriye bakılırsa bakılsın olanaksızdır. 1950 yılında başlayarak 1953'te son bulan dört yıllık hızlı gelişme devresi çiftçi için olduğu gibi kent burjuvazisi için de altın yıllardır. Bu dört yılda tarım dışı gelir dağılımı süratle burjuvazi lehine emekçiler aleyhine değişmiştir. Hızlı gelir artışının nimetleri geniş ölçüde burjuvaziye intikal etmiş, emekçi sınıflar gelişme temposuna gelirden aldıkları paylar bakımından ayak uyduramamışlardır. Bundan sonraki yıllarda da gelir dağılımında emekçiler aleyhine olan gelişim devam etmiştir. O yıllarda imalat sanayii içinde yüzde 60'ın üzerinde paya sahip olan dokuma, gıda - içki ve tütün işleme sektörlerinde gerçek işçi ücretlerinin bile düşüş göstermesi, enflasyonu kimlerin ve nicin sürdürdüklerini açıkça kanıtlamaktadır.

1954 - 1958 Yıllarında
Üç Sektörde Gerçek İşçi Ücretleri Endeksi

Yıllar	Gıda - İçki	Tütün	Dokuma
1954	100	100	100
1955	95	105	113
1956	90	100	94
1957	96	99	96
1958	92	83	99

1950 - 1960 döneminde devlet hiç bir zaman emekten yana düzenlemeler getirmemiş, devlet çarkları tek başına ayakta durabilecek bir kapitalist ilişkiler ağı yaratmak için işlemler ve bütün bunlar ekonomiyi yıkıma götüren, halk kitlelerini açlık ve darlıkla yüzyüze bırakan enflasyon pahasına yapılmıştır.

1960 - 1964 yılları arası fiyat artışlarını körükleyecek bir ekonomi politikasının uygulanması için özel kesimin karar organları üzerinde yaptığı baskıyla, karar organlarının bu baskıya karşı koymak için çabaladığı mücadele yılları olmuştur. Bu mücadeleden ise doğal olarak burjuvazi galip çıkmıştır.

1963 yılı ile birlikte para arzı tekrar önemli ölçülerde artırılarak, açıktan para basma yöntemi yeniden uygulanır olmuş ve her yıl daha da yükseltilen fiyatlarla piyasaya sunulan malların satılabileceği bir talep düzeyi yaratılmıştır.

1963'lerden sonra özel sektöre açılan banka kredileri de çok yüksek boyutlar kazanmıştır. 1963 yılında 12 milyar lira dolaylarında olan özel sektör kredileri 1973 yılında altı mislinden fazla artarak 76 milyar lira dolaylarına yükselmiştir. Fakat asıl ilginç olan, özel sektöre açılan Merkez Bankası kredilerinin 1963 yılında 231 milyon lira iken, sermayeden ve onun mutlak iktidarından yana olduğunu gizlemeyen 12 Mart dönemi hükümetleri zamanında giderek artırılarak 1973 yılında 3.5 milyar liraya fırlamış olmasıdır.

İşte bu kredi uygulaması yatırımları artırarak toplam talebi yük-

seletmiş, öte yandan da spekülasyon ve stok finansmanlarının daha kolay yapılmasına yol açarak fiyatları artırıcı yönde bir diğer etkiyi oluşturmuştur.

1970'lere gelindiğinde artık piyasada talep yetersizliği diye bir şey söz konusu değildir Türkiye'de. Para arzı durmadan artırılmakta, kamu kesiminin olanakları özel sektöre tahsis edilmekte, 1 milyar doları aşan işçi dövizleri yatırıma yöneltilen yerde tüketim harcamalarına gitmektedir. Bu ortam içinde ise fiyatlar ve dolayısıyla kârlar da artmaktadır. Ancak sermaye çevreleri yine talep yetersizliğinden söz etmekte, buna karşılık piyasada margarin sıkıntısı, lastik sıkıntısı, demir - çelik sıkıntısı, vb. çekilmekte, otobüs, kamyon almak için bir yıl önceden sıraya girilmektedir. Bunun nedeni Türkiye'nin ekonomik yapısında sanayi ön plana geçmesiyle birlikte, sanayi içinde de tekellerin ön plana geçmesidir. Türkiye'de özellikle 1970'lerdeki fiyat artışlarında tekelleri piyasaya koşullarının ve tekelleri davranışlarının damgası aranmalıdır. Nitekim Naim Talu hükümeti zamanında hazırlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1974 Yılı Programında bile bu olgu «Spekülasyon amaçlı stoklama faaliyetleri ve tekelleşmelerin yol açtığı suni artırımlar da fiyat artışlarını şiddetlendiren önemli etkenler olmaktadır.» cümlesiyle itiraf edilmektedir.

1963 - 1973 döneminde Türkiye'de toptan eşya fiyatları endeksi 100'den 240'a çıkarken parasal ücretler endeksi de 100'den 282'ye çıkmıştır.

İşte sermaye çevrelerinin, işçi ücretlerinin, enflasyonun nedeni olduğunu söylerlerken dayandıkları tek nokta da budur. Ama sorunu bu kadar basite indirgemek bir anlamda yalan söylemekle özdeşir. Çünkü işçi ücretlerinin fiyat artışlarına neden olduğunu söyleyebilmek için, ücret ödemeleri toplamının ürünün fiyatı içindeki payının arttığını ispatlamak ve «ne yapalım, biz de kar payımızı sabit tutabilmek için fiyatları artırdık» diyebilmek gerekir. Ama bu denilemez, zira 1963-1973 yılları arasında özel sektör imalat sanayiinde cari piyasa fiyatlarıyla ifade edilen toplam ürün değeri içinde, ücretlerin payı azalmıştır. Özel sektör imalat sanayii ortalaması olarak işçi ücretleri 1973 yılında toplam ürün değerinin yüzde 8'ini oluştururken 1972 yılında bu pay yüzde 7'ye düşmüştür. Aradaki fark ise doğal olarak zaten fahiş olan kârlara eklenmiştir.

Türkiye'de işçilerin gerçek ücretlerindeki artışlar ise milli gelir artışının gerilerinde, sanayi kesimi gelir artışının ise çok gerilerinde kalmıştır. Herşeyin sermayenin daha da güçlenmesi için açıkça seferber edildiği ve fiyatların korkunç artışlar gösterdiği 12 Mart sonrası dönemde ise milli gelir ve sanayi

(16. Sayfadan devam)

rilerinizle birlikte Bakanlığımıza iletilmelidir. Bu öneriler Bakanlığımızca değerlendirilecek, gerekli görülen yerler için Bakanlar Kurulu kararı alınmasından ve Valiliğinize bildirilmesinden sonra uygulamaya geçilecektir. Sanayi, turizm ve ulaşım yönünden önem taşıyan bütün alanlarda kamu arazi ve arsalarının titizlikle korunması için her türlü önlemler alınacaktır.

3 — İlgili yönetmelik ve Bakanlar Kurulu kararları yürürlüğe girinceye değin; yukarıda belirtilen yerlerde, yasa dışı birleştirme ve

kesimi geliri hızla artarken gerçek işçi ücretleri artmak bir yana sırasıyla 1971 yılında % 5.1, 1972 yılında % 1.4 ve 1973 yılında da % 3.9 oranlarında azalmıştır. Kısacası bir yandan milli gelir artarken, diğer yandan işçiler, değil artan milli gelirden paylarını almak, eski satın alma güçlerini bile koruyamamışlardır. Bu durumda işçilerin satın alma güçlerinin azalması ve milli gelirin artmasından doğan fark nereye gitmektedir, Bu durumda fiyat artışlarını önlemenin en hakça yolu kar oranlarının düşürülmesidir.

Kaldı ki, eğer bir ülkede aileleri ile birlikte ticaret ve sanayi burjuvazisi, serbest meslek mensupları ve yüksek seviyeli bürokratlar nüfusun ancak yüzde 4.5'ini oluştururken, yaratılan gelirin yüzde 20.9 una sahip oluyorlar, buna karşılık değerler gerçek yaratıcısı olan ve aileleri ile birlikte nüfusun yüzde 22'sini oluşturan işçiler yaratılan gelirin ancak yüzde 15.5'ünü alıyorsa, o ülkede sömürü vardır, yağma vardır ve işçiler ücretlerini artırma yolundaki taleplerinde mutlak haklıdırlar.

Türkiye'de enflasyonun nedeni uluslararası kapitalizm ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin kar hırsıdır.

ayırma işlemleri, altyapı ve yapılar ölenerek bu konularda Bakanlığa ivedilikle bilgi verilmelidir. Geceği Bakanlıkça kararlaştırılıp sonucu Valiliğinize iletilmedikçe, hiç bir yeni arazi birleştirme ve ayırma işlemine, altyapı ve yapı yapılmasına izin verilmemesi, kamu arazi ve arsalarının özel mülkiyete geçirilmesini önlemek için gerekli önlemlerin alınması zorunludur. 1 ve 2. Maddelerde açıklanan koşullar gerçekleşmedikçe tapuya tescil yapılmasına olanak bulunmadığından yasa dışı tescillerden ilgililer sorumlu tutulacaktır.

(Devamı 24. sayfada)

DÜNYADA VE TÜRKİYE DE GELİR DAĞILIMI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

EKONOMİK KALKINMA KONUSUNDA BİZZAT BURJUVA İKTİSATÇILARI TARAFINDAN SON ZAMANLARDA ÜZERİNDE EN FAZLA DURULAN SORUN, AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ YAYGIN FAKİRLİKTİR. FAKİRLİK YENİ BİR GERÇEK DEĞİLDİR. YENİ OLAY, BU SORUNUN KAPİTALİST BİR EKONOMİ SİSTEMİ İÇERİSİNDE EKONOMİK BÜYÜME YARDIMIYLA ÇÖZÜMLENEMİYECEĞİNİN, HATTA BİRAZ OLSUN HAFİFLETİLEMİYECEĞİ-

Gelir Dağılımı, Bir Sistemin İnsancılığının En Önemli Göstergesidir.

Üretim, insan emeğinin alet ve makinalarla birlikte doğaya, doğal kaynaklara uygulanması ve bunun sonucunda kişisel ve toplumsal ihtiyaçları karşılayacak yeni mallar, yeni ürünler elde etme faaliyetidir. Ve üretim, bir bakıma insanların daha mutlu ve daha müreffeh bir biçimde yaşamalarını sağlamak için attıkları adımların, giriştikleri çabaların başlangıç noktasıdır. Zira bir şeyin sadece üretilmesi, refah açısından hiç bir anlam taşımaz. Üretim, üretilen ürün onu üretenler arasında adil bir biçimde paylaşılsa yorsa kutsal ve insancıl bir anlama kavuşur.

Ürünler hiç bir toplumda tesadüfi bir şekilde, bir başıboşluk içinde paylaşılmaz. Bütün toplumlarda üretim faaliyeti gibi, ürünlerin paylaşılmasını da düzenleyen bir mekanizma vardır. Bu mekanizmanın işlemesi ile ürünler toplu-

NİN KESİNKE ANLAŞILMIŞ OLMASIDIR. GERÇEKTEN SIK SIK TEKRARLANDIĞI GİBİ, KAPİTALİST SİSTEMDE EKONOMİK KALKINMAYI KAMÇILAYAN MEKANİZMA, TABİATI İCABİ, GELİRİN AZ SAYIDA ELLERDE TOPLANMASINIDA TEŞVİK ETMEKTEDİR. BU İŞE, ALT GELİR GRUPLARININ NİSBE VE HATTA MUTLAK DURUMLARINI KÖTÜLEŞTİRMEKTE, FAKİRLİK GİDEREK YAYGINLAŞMAKTADIR.

mu oluşturan kişiler, zümreler ve sınıflar arasında bölüşülür.

İlkel toplumda bölüşüm mekanizması, ürünlerin doğrudan paylaşımı ile belirlenir. Paranın egemen olduğu çağdaş toplumlarda ise bölüşüm, parasal gelirler vasıtasıyla olur ve kişilerin piyasada para harcamasını gerektirir. İşte bu yüzden ötürü de çağdaş toplumlarda bölüşüm, «gelir dağılımı» adını alır.

Yine, çağdaş toplumlarda üretim artık toplumsal bir olay haline gelmiştir. Toplumun ürettiği ürünlerin parasal olarak ifade edilmesine de «millî gelir» denir. Gelir dağılımının nasıl olacağını, daha açık bir ifadeyle, millî gelirin onu meydana getiren kişiler ve sosyal sınıflar arasında hangi oranlarda pay edileceğini ise o toplumda egemen olan «bölüşüm ilişkileri» tayin eder. Ve bir toplumda yaratılan millî gelir onun yaratılmasında katkıları bulunanlar arasında adil bir biçimde ve toplumsal çı-

karlar doğrultusunda dağılıyor ise, o toplum insancıl ve çağdaş bir toplum düzeninin temsilcisi demektir.

Kapitalist Bölüşüm İlişkileri İnsancıl ve Çağdaş Değildir.

Üretim faaliyetinin tarih boyunca hiç değişmeyen özelliği insan emeğine; çalışan insanların alın terine ve göz nuruna dayanmış olmasıdır. En ilkel toplumlardan çağdaş toplumlara kadar bütün ekonomilerde ürünler çiftçi olsun, işçi olsun sadece ve sadece üretim olayının içinde bizzat yer alan, fiilen çalışan insanlar tarafından üretilmiştir. Öyle ise, üretilen ürünün yine sadece ve sadece onun üretilmesine emekleriyle katkıda bulunmuş olanlar arasında ve emek katkıları oranında bölüşülmesi gerekir.

Ancak bazı sosyal sistemlerde üretici sınıflar dışında çalışmadan yaşayan sınıflarında var olduğu bir gerçektir. Eski köleci toplumlarda köle sahipleri, din adamları, saray mensupları; feodal toplumlarda toprak sahipleri, krallar ve askerler; nihayet kapitalizmde kapitalistler ve onun çevresinde kümeleşen bir sürü çıkarıcı gruplar ömürleri boyunca hiç çalışmadan emekçilerin ürettiklerinin bir kısmına el koyarak varlıklarını sürdüren sınıfları oluştururlar. Kısacası bazı sosyal sistemlerde ve kapitalizmde bir sınıf, çalışan sınıfları sömürerek, onların ürettiklerine sistemin bölüşüm ilişkileri yoluyla el koyarak, emekçilerden çok daha yüksek bir hayat düzeyini sürdürmek olanağına sahiptir.

Kapitalist sistemde sömürü temeldir. Çünkü sistemin özü bir sınıfın diğer bir sınıfı sömürmesine dayanır. Sömürülenler kapitalistler, sömürülenler ise emekçilerdir. Başka bir deyişle, kapitalist sistemde ürünü yaratanlar emekçiler, buna

karşılık ürünün yaratılmasına emeğinin bir katresini bile koymadığı halde ürüne el koyanlar kapitalistlerdir. Emekçilere ödenen ücretin ise ürüne kattıkları emek miktarıyla uzak yakın hiç bir ilişkisi yoktur. Zira kapitalist sistemde ücret, işçilerin yaşamlarını ancak devam ettirmelerinin dışında, tasarrufla bulunmalarına, eğlenceye ve dinlenmeye istedikleri kadar vakit ayırmalarına yetecek bir miktara hiç bir zaman ulaşmaz. Ama belkide bir saatlik emekleriyle yaptıkları ürünü bazen bir aylık ücret toplamlarıyla bile satın alamadıkları her gün rastlanan bir olaydır. Buna karşılık kapitalist sistem içinde kapitalist sınıfı oluşturan kişiler aynı zamandada toplumun en zengin kişilerini oluştururlar. Bunun tek nedeni bu sınıfın üretim araçlarına sahip olmasıdır. Ama onların bu durumu Tanrı vergisi değildir. Kaldı ki, onlara sahip olmakla toplumu oluşturan bütün diğer sınıf ve tabakalardan daha üstün bir duruma gelmelerine neden olan üretim araçları da bedeni ve fikri emeğin bir ürününden başka bir şey değildir.

İşte bu nedenlerden dolayı çalışanların yoksul, mülk sahiplerinin zengin olduğu bir toplum yaratan kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkileri insancıl değildir. İnsanların daha özgür, daha mutlu ve daha adil bir dünya için canlarını bile vermekten çekinmedikleri bir yüzyıl içinde yaşadığımızı düşünecek ve bu yüzyılda üretim tümüyle toplumsal bir olay haline gelmişken kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkileri çağdaş değildir.

Türkiyede Gelirin Sınıflar Arasında Dağılımı

Kapitalist bölüşüm ilişkilerinin egemen olduğu Türkiye'de millî gelirin sınıflar arasında nasıl bölü-

şüldüğü konusunda bir yaklaşma olanak tanıyan tek çalışma Doç. Dr. Tuncer Bulutay, Dr. Sevim Timur, ve Dr. Hasan Ersel'in birlikte yaptıkları «Türkiyede Gelir Dağılımı (1968)» başlıklı araştırmadır. Bu araştırma da gelirin çeşitli meslekler arasında dağılımı konusunda şu sonuçlara varılmaktadır:

«Gelirden aldıkları payları, nüfusa katkılarında küçük olan meslekler şunlardır: Esnaf ve zanaatkârlar, düz işçiler, çiftçiler ve tarım

işçileri. Bu beklenen bir sonuçtur. Aynı şekilde umulan bir sonuçta, büyük ticaret ve sanayi, ticaret, serbest meslek, yüksek ve küçük memur, teknisyen, kalifiye işçi mesleklerinde gelir paylarının nüfus katkılarında fazla olmasıdır. (1)»

Değerli araştırmacıları bu sonuca ulaştırılan veriler ise aynı araştırmadan aşağıya aldığımız şu tabloda verilmektedir:

ÇEŞİTLİ MESLEKLERİN NÜFUS VE GELİR MİKTARLARI VE PAYLARI

	Hanehalkı Sayısı	Hanehalkı Yüzdesi	Hanehalkı Geliri Toplamı	Hanehalkı Geliri Yüzdesi
Büyük Ticaret ve Sanayi	28120.00	0.5536	1972942000.00	3.55
Ticaret	115158.00	2.2669	6239743500.00	11.09
Serbest Meslek	33536.00	0.6602	2116967000.00	3.76
Yüksek Memur	53635.20	1.0558	1455627000.00	2.58
Küçük Memur	387937.60	7.6367	5178855900.00	9.20
Teknisyen	29748.00	0.5856	430551230.00	0.77
Esnaf ve Zanaatkâr	790527.20	15.5618	8297570500.00	14.75
Kalifiye İşçi	327080.00	6.4887	4279227800.00	7.61
Düz İşçi	576696.80	11.3525	4068464600.00	7.23
Çiftçi	2518471.60	49.5771	21813787000.00	38.77
Tarım İşçisi	218995.60	4.3110	411815090.00	0.73
TOPLAM	5079907.60	100.00	56268548000.00	100.00

Şimdi bu tablodan hareketle ve doğruluğu tartışılabilir olan;

— Çiftçilerin % 1'inden daha az bir oranı toprak ağası veya kapitalist çiftçilerdir (2),

— Büyük çiftçiler sayıca az olmalarına rağmen işlenen arazinin ve dolayısıyla tarım gelirinin % 11'ien sahiptirler (3),

varsayımlarına dayanarak Türkiye'de millî gelirin çok kaba olarak çeşitli sınıf ve tabakalar arasında aşağıdaki biçimde dağıldığı söylenebilir.

Tablodan'da görüleceği gibi Türkiye de nüfus içindeki payına oranla gelirden en büyük payı bü-

yük ticaret, sanayi, toprak burjuvazisi ile yüksek memurların oluşturduğu «oligarşi» diyebileceğimiz tabaka almaktadır. Bu tabakanın gelirden aldığı pay, nüfus içindeki payından 5 misline yakın bir fazlalık göstermektedir. Küçük kent

(1) Bulutay, Timur, Ersel; «Türkiye'de Gelir Dağılımı (1968)», S. B. F. Yayınları No: 325, Ankara - 1971 shf: 180

(2) Dr. Korkut Boratav, «Gelir Dağılımı» Gerçek Yayınevi 100 Soruda dizisi No: 9, İstanbul - 1972, shf: 133.

(3) y. a. g. e., shf. 133.

burjuvazisinin payda nüfusa katkısına oranla daha fazladır. Küçük tarım burjuvazisi ise nüfusun % 49.08'ini oluşturduğu halde yaratılan gelirin ancak % 15.57'sini alabilmektedir. İşçi sınıfının durumu ise, Türkiye'de oldukça yoğun bir kapitalist sömürünün varlığını açıkça kanıtlamaktadır. İşçi sınıfı toplam nüfusun % 22.10'unu oluştururken, gelirden ancak % 15.57 oranında bir pay alabilmektedir.

ÇEŞİTLİ SINIF VE TABAKALARIN NÜFUS VE GELİR PAYLARI

	Hanehalk	Hanehalk
	Yüzdesi	Geliri
		Yüzdesi
Büyük Ticaret, Sanayi, Toprak Burjuvazisi ve Yüksek Memurlar.	2.11	10.36
Küçük Kent Burjuvazisi	26.71	39.57
Küçük Tarım Burjuvazisi	49.08	34.50
İşçiler	22.10	15.57
TOPLAM	100.00	100.00

Bütün bu bilgiler bize Türkiye'de kapitalist bölüşüm ilişkilerinin egemen olduğunu gösterirken, aynı zamanda da kapitalist bölüşüm ilişkilerinin savunulmaz hak-sızlığını ve insancılıkla bağdaşmazlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Kapitalist Sistem İçinde Kalkınma Gelir Adaletsizliğine Çözüm Getirmez

Günümüzün verileri, kapitalist gelişme sürecinin ortaya çıkardığı sonuçları şu biçimde özetlememize yol açmaktadır.

— Artık küçük işletmelerin egemen olduğu rekabetçi piyasa düzeni tarihe mâl olmuştur.

— Gerek ülke içi ve gerekse ülke dışı piyasalara dev ölçekli bir kaç firma hakimdir.

— Sermaye, sınırları giderek daralan küçük bir azınlığın elinde toplanmıştır.

— Ne kapitalist, ne proleter olan, kendi kendisinin patronu olan orta sınıflar yok olmakta, toplum kapitalistler ve ücretliler olmak üzere iki temel sınıfa ayrılmaktadır.

İş böyle olunca, kapitalist kalkınma modelinin başarısının gelir adaletsizliğine, bu adaletsizliğin devamına bağlı olduğunu söylemek herhalde yanlış olmaz. Zira firmalar büyümeli, firmaların büyümesi için kârlar artmalı, daha çok yatırım yapılabilmesi için bütün tasarruflar firmaların emrine verilebilmesi ki kapitalist kalkınma da başarıya ulaşabilsin.

Aşağıdaki tablo kapitalist ve sosyalist ülkelerdeki, gelirin gelir grupları arasındaki dağılımının niteliği konusunda bir fikir elde etmek isteyenlere gerçekten ilginç ipuçları vermektedir.

Tablodan da görüleceği gibi nüfusun en alt gelir gurubunu oluşturan % 40 ve orta gelir gurubunu oluşturan % 40'ile en üst gelir gurubunu oluşturan % 20'si arasında gelirden aldıkları pay açısından, gerek gelişmiş ve gerekse gelişmemiş kapitalist ülkelerde, büyük farklılıklar vardır. Örneğin Fransa'da nüfusun % 80'i gelirin % 46,3'ünü alırken nüfusun % 20'si gelirin % 36,8'ine, F. Almanya'da nüfusun % 80'i gelirin % 47.1'ini alırken nüfusun % 20'si gelirin % 52.9'una sahip olmaktadır. Buna karşılık Polonya'da nüfusun % 80'i gelirin % 64'üne, Çekoslovakya'da nüfusun % 80'i gelirin % 69'una ve Macaristan'da nüfusun % 80'i gelirin % 64'üne sahip olmaktadır.

Gelir grupları arasındaki gelir adaletsizliğinin en fazla olduğu ülkelerden birisinde Türkiye olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Türkiye'de nüfusun % 80'i yaratılan

BAZI ÜLKELERDE KİŞİ BAŞINA MİLLÎ GELİR VE GELİRLERİN GELİR GURUPLARI ARASINDA DAĞILIMI

Ülke (Yıl)	Kişi Başına Gelir (\$)	En Alt % Gelir Payı (%)	Orta % 40'ın Gelir Payı (%)	Üst % 20'nin Gelir Payı(%)
Kenya (1969)	136	10.0	22.0	68.0
Irak (1956)	200	6.9	25.2	68.0
Filipinler (1971)	239	11.6	34.6	53.8
Senegal (1960)	245	10.0	26.0	64.0
Rodezya (1968)	252	8.2	22.8	69.0
Tunus (1970)	255	11.4	33.6	55.0
Honduras (1968)	265	6.5	28.5	65.0
Türkiye (1968)	282	9.3	29.9	60.8
Uganda (1970)	126	17.1	35.8	47.1
Tayland (1970)	180	17.0	37.5	45.5
Brezilya (1970)	390	10.0	28.4	61.5
Peru (1971)	480	6.5	33.5	60.0
Meksika (1969)	645	10.5	25.5	64.0
Güney Afrika (1969)	669	6.2	35.8	59.0
Uruguay (1968)	618	16.5	35.5	48.0
Şili (1968)	744	13.0	30.2	56.8
Yugoslavya (1968)	529	18.5	40.0	41.5
Bulgaristan (1964)	530	26.8	40.0	33.2
Polonya (1964)	850	23.4	40.6	36.0
Macaristan (1969)	1140	24.0	42.5	33.5
Çekoslovakya (1962)	1150	27.6	41.4	31.0
Fransa (1962)	1913	9.5	36.8	53.7
F. Almanya (1964)	2144	15.4	31.7	52.9
Danimarka (1968)	2563	13.6	38.8	47.6
Hollanda (1967)	1990	13.6	37.9	48.5

Kaynak : «Finance and Development, Eylül 1974, Cilt, sayı 3, shf:4

gelirin ancak % 39.2'sini alırken, nüfusun geri kalan % 20'si gelirin % 60.8'ine sahip olmaktadır.

Tabloda sergilenen bu sonuç-

lar ne bir tesadüfle ve nede ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle ilgili değildir. Aksine yer alan ülkelerde egemen olan bölüşüm ilişkilerinin bir yansımasından ibarettir.

(19. Sayfadan devam)

Yukarıda belirtilen önlemlerin işlerliğini sağlamada geciken ya da ihmal gösteren görevliler hakkında gerekli işlemler yapılacaktır.

Bu genelgenin ilinizdeki bütün

belediyelere, köylere ve yönetimi-
nizdeki ilgili kuruluşlara gönderile-
rek bildirim yapıldığının Bakanlığı-
mıza ivedi olarak yazılmasını, kar-
şılaşılacak aksaklıklardan bilgi ve-
rilmesini önemle rica ederim.